

ההליכה והתשובה

מאת: הרב ידידיה נוימן
ראש כולל לשעבר מונטריאול (תשע"ז-תשע"ט)

"וַיִּלְךָ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וָעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוֹכֵל עוֹד לְצֵאת וּלְבוֹא" (דברים לא א-ב)

פרשתנו מתחילה בתיאור ההליכה של משה, ועוד יותר מכך, באמירה של משה שבגילו המופלג הוא לא יוכל יותר לנוע. על פניו, האפשרות לנוע היא בסך הכל יכולת פיזית-פרקטית שהאדם ניהן בה. זוהי יכולת שמייחדת את כל בעלי החיים ומאפשרת לנו מעבר ממקום למקום, אך בסופו של דבר לא נראה שיש ליכולת הזו משמעות רוחנית מיוחדת. והנה רש"י על פסוק ב' מרמז שיש בפסוקים אלו יותר מן הנראה בתחלה.

ראשית הוא אומר שחוסר היכולת הפתאומי של משה איננו נובע מחולשה פיזית אלא מהחלטה א-לוקית. אחר כך מוסיף רש"י שפירוש המילים 'לצאת ולבוא' איננו רק כפשוטן, שמשה איננו יכול ללכת פיזית, אלא שפירושו גם חוסר יכולת להגיע להשגות רוחניות חדשות. כלומר, ההליכה של משה איננה רק הליכה פיזית אלא מסע רוחני, והמסע הזה עומד בפני סיום בהחלטה של הקב"ה. הליכתו של משה היא הסמל למפעל הרוחני האדיר של משה רבינו - מפעל של הופעת התורה הא-לוקית בעולם והבאתו אל עם ישראל. מפעל שכעת, עם פטירתו הפיזית, עומד בפני שינוי משמעותי.

הגמרא במסכת ברכות (סד, א) מלמדת ש-"תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר 'ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלוקים בציון'". כלומר, לפי הגמרא תלמידי החכמים מסמלים אנשים שעסוקים כל העת בהליכה. הם לעולם לא נחים וקופאים על השמרים והתנועותיות היא אבן יסוד במי שהם. לכן זהו מהלך בלתי פוסק.

נדמה שרש"י וחז"ל מאירים לנו הבנה לא רק ביחס לכח התנועה אלא לעולם הרוח עצמו. לפתע אנו מבינים שבעולם הרוח אין יעד מוגדר וסופי. הרוח לעולם לא מוגבלת לדבר מסויים ולכן ממילא אי אפשר לנוח. לעולם יש לאן לשאוף ולהתקדם והמהלך לא נעצר אף פעם. להיות איש רוח זה להיות כל העת בתנועה ויצירה.

בספרו אורות הקודש (חלק א, עמ' קצ), מתאר הרב קוק את משמעותה של ההליכה הרוחנית המתמדת הזו. בפרק שכותרתו 'גדולת חסרון המנוחה' אומר הרב קוק שבתחילת ההתפתחות הרוחנית, ההבנה שלתהליך אין נקודת סיום מוגדרת היא מקור לצער גדול. האדם עומד מיואש וחסר אונים אל מול הדרישה האינסופית להתקדם ולהתפתח. אבל, אומר הרב קוק, כשמעמיקים בהבנה שאין כאן מסע סופי חסר פשר אלא צלילת עומק לאוצרות הרוח התחושה משתנה. האדם מבין שהצורך לנוע ולהתקדם הוא בעצם המפתח למפגש עם עומק העומקים של הקיום, וממילא הוא מתמלא שמחה ואושר. האדם מבין שעומדת בפניו אפשרות בלתי מוגבלת לגילויים חדשים שיכולים כל העת לחדש ולשמח אותו ואת העולם כולו.

כשחושבים על תהליך התשובה נראה שהדברים דומים. אם מוקד התשובה הוא רק במניעת מעשים רעים והתיישרות אל מול רף ציפיות מסויים הרי שזהו תהליך שרק צריך לעבור אותו בלי שמחה אמיתית בו.

יותר מזה, כמעט בלתי אפשרי להתחיל אותו. בעולם שכזה התחושה בימים הנוראים היא של מועקה גדולה בלב עם ציפייה נואשת לסיום התהליך במהירות האפשרית. אבל כשמבינים שעניין התשובה הוא 'להיות בתשובה' הרי שהתהליך מקבל פתאום פנים מאירות ומשמחות. אנו לפתע מבינים שמה שנדרש מאיתנו זה לנוע קדימה ולהתקדם כל העת. ונכון שזה תהליך שלעולם לא ייגמר אבל העניין הוא להיות כל העת בתהליך התשובה. אנחנו כל העת הולכים ומתקדמים, וגם כשאנו נופלים אנחנו מבינים שבתמונה הגדולה אנחנו בכיוון החיובי קדימה. כל מה שנדרש מאיתנו זה ללכת בדרכו של משה רבינו ולהמשיך כל העת ללכת. אף פעם לא לעמוד במקום אלא לשאוף קדימה.

ונסיים בדברי הרב קוק (אורות התשובה ה', ה) שמזרזים אותנו לנוע כל העת קדימה: "העקשנות לעמוד תמיד בדעה אחת, ולהיתמך בה בחבלי החטאת שנעשו למנהג... היא מחלה הבאה מתוך שיקוע בעבודת קשה, שאינה מניחה את אור החרות של התשובה להאיר בעוצם חילה. כי התשובה היא שואפת לחופש מקורי אמיתי שהוא החופש הא-לוקי שאין עמו שום עבדות."

לתגובות: yednoman@gmail.com